

DEN EGYPTISKA REVOLUTIONEN

Av fil. d:r YNGVE LORENTS

JU LÄNGRE tiden gått från den 23 juli 1952, då den nuvarande militärregimen tog sin början i Egypten, dess oftare har den då genomförda omvälvningen kommit att förlänas rang och värdighet av revolution, medan åtminstone Naguib personligen till en början mestadels nöjde sig med den blekare benämningen renässans, en nationell pånyttfödelse i olika avseenden, moraliskt, politiskt och ekonomiskt. Förmodligen har det förra ordet ur propagandistisk synpunkt en större slagkraft, då det ger intrycket av större aggressivitet, av en hänsynslösare vilja att hastigt åstadkomma en djupgående förändring. Kanske sammanhänger benägenheten för en sådan begreppsförskjutning med att vad som hittills åstadkommit inte ter sig så genomgripande som man i början hade tänkt att det skulle göra. I synnerhet efter de senaste veckornas demonstration av hur skiljaktiga meningarna är om hur man bör gå till väga, hoppas man kanske nu kunna ge den allmänhet som börjat bli undrande en starkare injektion av tillförsikt beträffande den nya regimens förmåga att gå till grunden med sin uppgift. Å andra sidan skulle det emellertid knappast vara orimligt, om termen genom nötning förlorat något av sin stimulerande kraft. I 30 år har det talats om den egyptiska revolutionen, vars upptakt man förlagt till 1919, då det nationalistiska wafdpartiet tog upp sin dubbla kamp dels för Egyptens befrielse från det brittiska förmynderskapet, dels för dess förvandling från ett autokratiskt styrt rike till en parlamentarisk demokrati. 1919 års revolution blev en stöt som inte ledde till något omedelbart resultat. Först i det långa loppet kom den på grund av en mängd olika omständigheter att leda till en genomgripande förändring av Egyptens internationella status och dess inre konstitutionella förhållanden.

Har Egypten således ända sedan första världskrigets slut befunnit sig i ett revolutionärt tillstånd, så har revolutionen dock

inte varit sammanhängande och entydigt inriktad på ett och samma mål. Endast i fråga om engelsmännens fördrivande är intresset detsamma nu som 1919. Inrikespolitiskt har revolutionen däremot företett skiftande aspekter. Wafdpartiet t. ex., som 1919 tog ledningen, blev 1952 ett av offren. Trots sitt upprepade gånger demonstrerade starka grepp om de bredare folklagren har det endast under kortare perioder skött regeringen. Det blev konsekvent motarbetat av kungamakten, som i dess krav på en brådstörtad demokratisering såg en dödlig fara för det autokratiska styrelsekick som är den orientalske härskarens livsluft. En rad partier, som under olika mer eller mindre missvisande namn (liberaler, konstitutionella, unionister) trädde fram eller såsom saadisterna bröt sig ut ur wafd, ställde sig villigt till den kungliga diktaturens förfogande i skiftande försök att bromsa en utveckling för vilken landet enligt deras mening ännu inte var moget. Den inrikespolitiska kampen blev på så sätt en rad av smårevolutioner, som i lindrigaste fall kännetecknades av att en nytillträdande regering arresterade eller internerade sina företrädare. Men ständigt skedde ingrepp av oansvariga eller lejda element som arbetade med hårdare våldsmedel, från politiska mord till allmänna upplopp med mer eller mindre omfattande skadegörelse som följd. Den som känner orienten vet hur lättantändlig hopen är, hur den på ett ögonblick kan slå om från godmodighet till hysteri, i synnerhet om religiösa lidelser engageras, och hur den då hämningslöst hänger sig åt vilka våldsgier som helst. Mordvapnet har tämligen urskillningslöst riktats åt skilda håll och träffat både egyptier och briter. Den nyligen avlidne sir Thomas Russell pasha, som var i egyptisk tjänst i 44 år (1902—1946), under de tre senare decennierna som polischef i Kairo, anger i sina memoarer antalet politiska mord under perioden 1910—1946 till 4 på högtstående egyptier samt 15 på civila och militära brittiska tjänstemän, medan 17 andra egyptier och 25 andra briter blev föremål för mordförsök.

I Västeuropa har det legat nära till hands att skjuta i förgrunden den egyptiska nationalismens kamp för landets befrielse från det brittiska inflytandet och förbise den samtidigt förda kampen på det inrikespolitiska planet, en intensiv kraftmätning mellan olika instanser, mellan olika politiska fraktioner inbördes, mellan kungamakten stödd av vissa partier och religiösa grupper å ena sidan samt andra sammanslutningar å den andra. Den nationella

kampen mot främlingsväldet har varit invävd i denna inre kamp om makten. Det är nödvändigt att ta hänsyn till dessa dubbla fronter, om man skall kunna förstå det ofta motsägelsefulla spel som pågått i Kairo under de senaste 30 åren. Från att under den första tiden efter den 1882 genomförda brittiska ockupationen ha varit helt dominerande både i yttre och inre avseende har det brittiska inflytandet varit stort på successiv avskrivning ända från den tid, då Egypten 1922 proklamerades som ett självständigt konungarike. Samtidigt har Egypten undan för undan förvärvat en självbestämmanderätt och handlingsfrihet som efter det andra världskriget blivit praktiskt taget obegränsad. I det inre har förvaltningen helt och hållet lagts i egyptiska händer, utåt tillvaratas landets intressen av en egen diplomatisk kår. Landet är medlem av FN på samma villkor som vilken annan självständig stat som helst. Regeringen är helt och hållet egyptisk. Den enda inskränkningen i oberoendet som ännu kvarstår är den att Storbritannien alltjämt har, och fördragsenligt har rätt att ha, en militärbas i Nildeltat vid Suezkanalen.

Med denna successiva reducering av den brittiska maktställningen i Egypten har följt att man kan spåra en bestämd förändring i de båda fronternas inbördes rangordning. 1919 var det intresset för Egyptens nationella frigörelse som gav stöten till handling, medan det inrikespolitiska reformverket blev en första rangens angelägenhet först i samband med att den konstitutionella striden mellan kungamakten och folkmakten hårdnade. 1952 var det tvärtom. Naguibs revolt sprang fram ur ett missnöje med Egyptens inre förhållanden och satte kravet på en inre sanering främst. Med den prestigeökning som en framgång för dessa strävanden antogs kunna ge Egypten beräknade han och hans män att vad som ännu fattades i den fullständiga självständigheten sedan skulle tillfalla dem som en mogen frukt. Varken i ena eller andra fallet kunde de båda intressena i praktiken hållas i sär. De har ständigt korsat varandra, i de flesta fall verkat hämmande på varandras möjligheter att komma till sin rätt.

Det dröjde jämförelsevis länge, innan den brittiska ockupationen ledde fram till ett verkligt konfliktstadium. Vid dess början befann sig landet både administrativt och ekonomiskt i kaos på grund av khedivernas vanstyre och slöseri. Det blev en svår och tålamodsprövande uppgift att få samhällslivets olika organ att fungera något så när hjälpligt. Det fattades pengar för en genom-

gripande organisation och av de medel som ställdes till förfogande försvann åtskilligt i privata fickor i enlighet med traditionell orientalisk uppfattning om korrupsionens nytta och berättigande. Försörjningsproblemet komplicerades genom att befolkningen hastigt ökades, vilket gjorde att livsmedelsproduktionens tillväxt, som man åstadkom t. ex. genom förbättrade metoder inom jordbruket, i stor utsträckning åt upp sig själv. 1897 hade Egypten omkring 9 millioner invånare, 10 år senare 11 millioner, 1940 18 och för närvarande nära 22 millioner. Naturligtvis uppstod redan tidigt friktioner. Visst fick Egypten oupphörligt en påminnelse om att dess egen vilja var underställd en annans, och visst började ganska snart nationalistiska krav resas på britternas avlägsnande från Egyptens territorium. Men en organiserad och slagkraftig opposition framträdde först vid första världskrigets slut och fick sitt centrum i det 1919 grundade wafdpartiet.

I den mån detta parti representerade nationella frihetsidéer, så kunde tidpunkten för dess framträdande sägas ha varit gynnsam. Världen stod nu under det färska intrycket av amerikanske presidenten Wilsons och de ryska bolsjevikernas populära slagord om folkens självbestämmanderätt och »inga annexioner». De segrande ententemakterna proklamerade nya principer för en nyordning av världen. Den 7 november 1918, fyra dagar före stilleståndet, förklarade Frankrike och Storbritannien att deras mål beträffande den från Turkiet befriade arabvärlden var att upprätta »nationella regeringar som hämtade sin auktoritet från de infödda befolkningarnas initiativ och fria val». De nya signalerna på det internationella området kom väl inte att ögonblickligen slå igenom i praktiken. Men de fick en stimulerande verkan på de nationella frihetskämparna på olika håll. I Egypten krävde Saad Zaghlul pasha att landet skulle få fullt oberoende. Han tillkännagav att han skulle ta ledningen av en »wafd», en »delegation», som i Europa skulle lägga fram Egyptens anspråk för de ledande makterna. Denna wafd blev hastigt en permanent partiorganisation, som genom insamlingar inom landet fick mycket pengar till sitt förfogande. Den antibrittiska stämningen, som förut mest varit begränsad till de intellektuella kretsarna, fick inte minst genom Zaghluls värtaliga och lidelsefulla propaganda en mycket vidsträckt utbredning bland de bredare lagren, med påföljd att så allvarliga oroligheter bröt ut i mars 1919 att engelsmännen måste rekvirera truppförstärkningar för att få ordningen återställd. Därmed var den första revolutionen igångsatt. Början var gjord till

en politisk kamp, som skulle pågå i många år under ständiga växlingar mellan partiella framsteg och bakslag.

Redan den första stöten antydde emellertid en sådan kraft i den revolutionära agitationen att engelsmännen blev övertygade om att eftergifter i någon form måste göras. Sedan ett första försök till en uppgörelse efter riktlinjer som utarbetats av en brittisk kommission under lord Milners ledning avvisats, beslöt Storbritannien på överkommisariern lord Allenbys förslag att 1922 proklamera Egypten som en oberoende suverän stat. Men det var ett oberoende med inskränkningar. England förbehöll sig alltså kontroll på vissa punkter. Egyptens försvar mot anfall utifrån skulle fortfarande ligga i brittiska händer. Storbritannien skulle ha kontroll över imperiets kommunikationslinjer över egyptiskt område, och det skulle behålla sina befogenheter i Sudan enligt det anglo-egyptiska kondominieavtalet 1899. Det brittiska beslutet innebar en kompromiss som Zaghlul och hans anhängare inte ville godkänna. Men det blev fördenskull inte utan verkan. Även om inte heller sultan Fuad ville formellt godkänna anbudet, så handlade han dock i dess anda, när han kort därpå antog konungatitel och vidtog åtgärder för att införa en författning. Och på så sätt blev den brittiska proklamationen dock det första ledet i den egyptiska självständighetens historia.

Denna Fuads kompromisspolitik väckte starkt missnöje inom wafdpartiet, som inom kort kom i nästan lika stark motsättning till konungen som till engelsmännen. Medan Fuad nöjde sig med att gå fram på frigörelsens väg i etapper, vidhöll partiet sitt kompromisslösa krav på Egyptens fulla oberoende, och det slog sig fram till en maktställning genom sin klart fixerade nationalistiska ståndpunkt. Det förstod bättre än de övriga partierna att uppbåda massorna till sitt stöd. Nahas pasha, som efterträdde Zaghlul som ledare vid dennes död 1927, lyckades få det förtroende som Zaghlul vunnit överflyttat på sig. Han förstod att finna de rätta slagorden för att fånga intresset, och partiet blev det verkliga folkpartiet som tog hem den ena valsegern efter den andra, sedan det nya konungariket lagt sig till med parlamentariska sedvänjor. Konung Fuad hade visserligen fått finna sig i detta, men då han gjorde allt vad han kunde för att det oaktat i praktiken upprätthålla sin kungliga maktutövning, kom han i skarp konflikt med wafdpartiet som krävde att han skulle bli en konstitutionell monark. Fuad sökte så mycket som möjligt hålla wafdpartiet borta från regeringen, trots att det hade bakom sig

folkmajoriteten. Han föredrog att välja sina ministrar bland politiker som representerade antingen hovet eller andra partier. I själva verket kom hela hans regeringstid (han dog 1936) att kännetecknas av en intensiv kamp mellan hans autokratiska böjelser och de växande parlamentariska tendenserna. Ett par försök med wafministärer blev mycket kortvariga experiment. Parlamentet var långa tider ur funktion. De politiska meningsriktningarna, de som stödde och de som var i opposition mot konungen, bekämpade varandra med mycken frenesi. Propagandans hätska former arbetade upp en orosstämning, som blev allt farligare allteftersom uppvisningstekniken blev säkrare.

Den stora massan av landsbygdens fellaher, bönder och jordbruksarbetare, var till en början mindre mottaglig för denna agitation, därför att deras intressen främst kretsade kring familjen och byn och hade svårare att nå så högt som till nationen och staten. Var det någon som skulle kunna väcka deras lidelser, så var det Zaghul, som själv var av fellahfamilj och som under sina turnéer mottogs med en vördnad som vore han en gud. Denna hängivenhet övergick sedan till Nahas. Det var emellertid av naturliga skäl stadsbefolkningen som bildade det främsta underlaget för den politiska propagandan. Stöttrupperna kom från den ungdom som i växande utsträckning sökte sig till skolor och universitet. Fuad-universitetet i Kairo blev en livaktig härd för all slags politisk agitation. Med den mycket begränsade underbyggnad som studenterna i början hade var deras möjligheter till självständigt tänkande mycket små. Halvbildningens vanliga svaghet att tro sig kunna begripa allt gjorde sig betänkligt gällande. Men härtill kom en speciell metodisk fara. Har man i moskéerna eller det muhammedanska el-Azhar-universitetets pelargångar sett hur de unga adepterna, sittande eller liggande, gående eller stående, arbetar med att lära sig koranen utantill och vet man att sådan rabblande läxläsning är en vanlig metod inom undervisningen, så kan man lätt förstå att bildningen inte blir en karaktärsdanning utan stannar vid en schematiskt tillägnad minneskunskap som ger föga utrymme åt en kritisk prövning av de läror man anammar. På det politiska området blir dessa läror bara oprövade trossatser som omfattas med primitiv lidelse och omsätts i fanatisk handling, antingen man nöjer sig med att skrika ut sina meningar vid gatudemonstrationer eller man går till direkt aktion, slår sönder fönsterrutor, tänder eld på byggnader eller slår ihjäl dem som tillhör ett annat läger, allt under uppmuntran och eggelse från en

press som ogenerat slungar ut sina ofta mycket löst grundade beskyllningar för förräderi, korrupcion, despotism osv. Tar man hänsyn till dessa förutsättningar, kan det inte förvåna att den politiska kampen i Egypten — antingen den gällt den inre utvecklingen eller briterernas fördrivande — fått de tygellösa former som vi fått bevittna under årens lopp.

Under hela perioden fram till Fuads död inträffade inte någon substantiell förändring i de anglo-egyptiska relationerna. Men under dess sista månader började en viss oro för framtiden göra sig gällande. Inom wafdpartiet tog den sig uttryck i en taktisk förändring i förhållandet till britererna, en mildring i intransigensen. Man började bli benägen för en uppgörelse, även om den blott skulle bli ett steg på vägen till det slutliga målet. Zaghlul hade som sagt vägrat att godta den brittiska deklARATIONEN av 1922, men så småningom fann Nahas att vad som då hade skett dock skulle kunna tjäna som utgångspunkt för en ny precisering av förhållandet mellan Egypten och Storbritannien. Tanken kom upp att ge detta förhållande formen av en allians. Från att ha varit föremål endast för några lösa trevare togs denna plan upp till allvarlig diskussion efter det att Nahas pasha efter en ny valseger blivit regeringschef i maj 1936. Kriget mellan Italien och Abessinien, som brutit ut föregående höst, hade dragit upp möjligheter till en italiensk väpnad konflikt också med Storbritannien. Ovissheten om vad detta skulle kunna medföra för konsekvenser för Egypten gjorde att man där började reflektera över, om det inte skulle vara klokt att söka komma ut ur dödläget i förhållandet till Storbritannien. Tidpunkten syntes vara så mycket lämpligare för ett sådant försök som Egypten hade ungefär samma inställning till de krigförande som Storbritannien. Nahas inlät sig också på förhandlingar, som den 26 augusti 1936 ledde till det märkliga resultatet att ett vänskaps- och alliansfördrag kunde undertecknas. Det viktiga med detta fördrag, som ingicks på 20 år, var att det gav en fördragsmässig grundval åt de båda ländernas inbördes relationer, som dittills vilat endast på Storbritanniens ensidiga proklamation av Egyptens självständighet. Det innebar en viss modifikation av de förbehåll som Storbritannien hade gjort 1922. Men de försvann ändå inte helt och hållet. Det var emellertid för England en källa till tillfredsställelse att de nu accepterades av Egypten. I Kairo kunde man för sin del åberopa som en vinst att det formligen fastslagits att den brittiska ockupationen hade upphört och att Storbritannien skulle stödja Egyptens ansökan om inträde i NF. Men

detta hindrar inte att Nahas dock gjort en påfallande reträtt. Han hade erkänt att den egyptiska armén ännu inte var i stånd att med egna krafter försvara Suezkanalens frihet och trygghet, och han hade gått med på att brittiska trupper därför skulle få stanna på egyptiskt territorium i kanalens närhet för att »i samverkan med de egyptiska trupperna trygga kanalens försvar».

Nahas kom snart i konflikt med kungamakten även under Fuads son och efterträdare Faruk. Till en början vann den 16-årige monarken stora sympatier genom ett personligt vinnande sätt, genom sin iver att delta i islams religiösa ceremonier och lyda dess bud, vilket förskaffade honom epitetet »den fromme konungen». Hans ställning stärktes genom stödet från de inflytelserika kretsarna i el-Azhar-universitetets ledning. Hans popularitet hotade att ställa wafdpartiets i skuggan och kom de övriga partierna att på nytt samlas kring monarken, som hastigt lade sig till med sin fars autokratiska böjelser. Det dröjde inte heller länge förrän en schism inträdde mellan konungen och Nahas och ett nytt kungligt regemente vidtog, som denna gång fick ett slags folklig välsignelse genom att wafd vid val i mars 1938 led ett kännbart nederlag.

Andra världskriget fick betydande verkningar på Egyptens både inre och yttre politik. Inom vidsträckta egyptiska kretsar fanns det starka sympatier för axelmakterna, som man hoppades skulle störta britterna från deras maktställning i Främre Orienten. Men regeringen var försiktig med att ta position, och så länge det tyskitalienska hotet från västöknen varade, så länge fronten flyttades fram och tillbaka och ingen visste om Egypten på allvar skulle bli krigsskådeplats, var stämningen så labil att den brittiska regeringen hade starka skäl att befara att Egypten skulle svika alliansen. I motsats till konung Faruks och hans ministrars obetsamma sneglande mot en axelseger, hade wafdpartiet förfäktat demokratins sak gent emot diktaturstaterna och pläderat för att leverera den traktatsenliga hjälpen till England, fast utan att driva Egypten in i kriget. Ur brittisk synpunkt föreföll wafdpartiet under sådana förhållanden vara en säkrare garanti mot axelvänliga manipulationer, och så fick Kairoborna en dag i februari 1942 bevittna ett uppseendeväckande skådespel. Åtföljd av kanoner och tanks begav sig den brittiske ambassadören sir Miles Lampson till Abdinpalatset och förelade konung Faruk att välja mellan att ta Nahas pasha till regeringschef eller abdikera. Det förra alternativet var utan tvivel det för konungens prestige lindrigare, men det var i alla fall för honom mycket förödmjukande att be-

höva ta till nåder Nahas som han avskedat fem år tidigare. Men han hade inte något annat val, om han skulle få behålla sin tron. Nahas ingrep med energi för att nödtorftigt ge Storbritannien den handräckning som alliansen stipulerat genom att ställa egyptisk mark, hamnar och aerodromer till dess förfogande. Och efter några spännande månader av osäkerhet om hur långt general Rommel, som gick över gränsen till Egypten i juni månad, skulle bli i stånd att fortsätta sin frammarsch, kom i oktober briterernas seger vid el-Alamein med den definitiva befrielsen från axelmaktshotet. Därmed fick den inre partifejden ånyo fritt spelrum.

I den kampanj som nu vidtog blandade sig som vanligt inrikespolitiska intressen med angrepp på Storbritannien. Nahas hade svårt att bemästra de svårigheter som uppstod i samband med kriget, bl. a. i fråga om livsmedelstillförseln. Dyrtiden skapade olust. Känslorna svallade lätt över hos de undernärda och hungriga. En av Nahas f. d. medarbetare väckte sensationell uppmärksamhet genom grava beskyllningar mot premiärministerns omgivning för korruption. På grund av sitt samarbete med britererna fick Nahas över sig hätska anklagelser för att ha satt Storbritanniens intressen före sitt eget lands. Den storm för vilken Nahas utsattes från olika håll gav konung Faruk tillfälle att avskeda honom i oktober 1944. De övriga partierna, som hade närmat sig varandra i en »nationell front», slog sig nu till riddare för den nationella saken och kom i slutet av kriget och några år efteråt att leda fejden mot Storbritannien, med starkt stöd från Faruk, som inte hade glömt förödmjukelsen ett par år tidigare.

Olika icke-wafdistiska regeringar avlöste varandra under fåfänga försök att lösa de uppgifter som stunden krävde. Stämningen i landet var av både ekonomiska och sociala skäl ytterst orolig och tog sig uttryck i strejker, demonstrationer och attentat. En kraftig ökning av levnadskostnaderna blev högst kännbar för de fattigare befolkningsskikten, som redan länge både i städerna och på landsbygden fört en eländig tillvaro i nöd och smuts och som inte hade någon förhoppning om hjälp från den starkt korrumperade rikemansklassen, numera utökad med en del nouveaux riches med en egoistisk vinningslystnad, som inte lämnade rum för något socialt samvete. En mängd reformkrav framfördes som de växlande regeringarna inte kunde uppfylla eller inte ville, därför att detta skulle ha gått ut över de inhemska kapitalisterna. Deras enda svar blev löften som inte ledde till någonting, löften om åtgärder för att höja fellahernas levnadsstandard och ge dem statsjord på

fördelaktiga villkor, löften om att ingripa mot okunnighet, sjukdom, fattigdom o. d. I denna situation fick wafdpartiet chansen till en ny come-back. Det fick en förkrossande majoritet vid nya val, och i januari 1950 kunde Nahas bilda sin 7:e ministär.

Den egyptiska opinionen hade inte kunnat förlika sig med alliansen med Storbritannien. Även om en passus i 1936 års fördrag uttryckligen inskräpte att de brittiska truppernas närvaro i kanalzonen inte på något sätt skulle betyda en ockupation eller utgöra ett intrång på Egyptens suveräna rättigheter, så såg man dock i fördraget en fortsättning på det brittiska förmynderskapet, som man par tout ville bli av med. Att detta alltjämt var en realitet hade Faruk fått erfara när han tvingades ta Nahas till nåder 1942. Irritationen hade tilltagit, när kriget vållade ett långt uppskov med de brittiska truppernas tillbakadragande till kanalzonen, och efter kriget hade det blivit ett allmänt önskemål inte bara att få iväg de brittiska soldaterna dit utan också att få hela fördraget reviderat eller upphävt. Det var nära att så skett 1946, då ett nytt fördrag, som bl. a. föreskrev brittisk evakuering av egyptiskt område före utgången av 1949, var i princip klart. Men det hakade i sista stund upp sig på meningsskiljaktigheter beträffande Sudan.

Även Nahas hade på ett tidigt stadium gjort gällande att det fördrag som han undertecknat med Storbritannien endast var ett provisorium, ett steg mot den slutliga separationen. Redan i början av kriget hade han klargjort detta för den brittiske ambassadören i Kairo och begärt, att Storbritannien redan då skulle avge en förklaring om att de brittiska styrkorna, så fort det blivit fred igen, skulle i sin helhet utrymma egyptiskt territorium och ersättas med egyptiska stridskrafter. Det betydde således endast ett fullföljande av denna linje, när han återkommen till makten valde den drastiska utvägen att helt enkelt förklara alliansfördraget upphävt genom ett dekret som han lät parlamentet godkänna. Åtgärden stötte på ett mycket bestämt motstånd från brittiskt håll. Det fanns i fördraget bestämmelser om förfaringssättet i fall avtalet skulle upphöra att gälla. Under hänvisning till dem kunde Storbritannien inte erkänna den ena partens rätt att ensidigt uppsäga ett avtal som var ömsesidigt.

Denna engelsmännens vägran att böja sig för uppsägningen satte på nytt i gång gatans parlament, som firade sina hittills värsta orgier den 26 januari 1952, då hopen — av allt att döma efter en väl organiserad plan och en i detalj fixerad tidtabell —

drog genom Kairos gator, satte eld på byggnader, brände ihjäl ett antal européer och plundrade var den kom åt. Dessa blodiga excesser fick allvarliga konsekvenser för hela den kungliga regimen. Konung Faruk ingrep visserligen själv och lät genom armén återställa ordningen, vilket polisen inte förmått. Han begagnade också tillfället att än en gång göra sig av med Nahas. Men hela regimen hade råkat i misskredit. De ständiga partifejderna och det starkt emotionella propagandakriget mot England hade satt regeringsmaskineriet ur stånd att åstadkomma en välbehövlig inre reorganisation. Nya regeringar kunde inte stilla oron, och så kom i juli 1952 general Naguibs revolution i ett gynnsamt ögonblick. Den genomfördes praktiskt taget utan blodsutgjutelse och fick omedelbart anslutning från de mest skilda håll. Den sköt undan de gamla partierna, den gav konung Faruk respass. Att den utgick från officerskretsar som inte haft något ansvar för det som varit gjorde att mängden kom att se den som ett verktyg för Allahs vilja och som ett uttryck för hans önskan att komma till det egyptiska folkets räddning. Den nya regimen främsta slagord: kamp mot korruptionen, gav en fingervisning om att Naguib och hans män ville och vågade bryta mot gamla metoder och gamla makthavare. Om de också har den förmåga som de tilltror sig, är det ännu för tidigt att avgöra.

Var den inrepolitiska saneringen de nya männens språngbräda, så glömde de fördenskull inte den nationella kampen mot Storbritannien. Denna fråga har på senare tid kommit i ett annat läge än tidigare. Den gäller inte längre Egypten och Storbritannien ensamma. Det är visserligen alltjämt ett brittiskt intresse att ha tillgång till kanalbasen. Men detta intresse är nu utsträckt också till Storbritanniens allierade, till de västmakter som genom den ideologiska och praktiska motsättningen mot Sovjetunionen och dess drabantstater fått den gemensamma uppgiften att försvara västerlandets frihet mot den kommunistiska österns expansiva imperialism. I ett eventuellt krig mellan öst- och västblocken är Främre Orienten av utomordentlig betydelse för västerns utsikter att gå segrande ur striden. Men för ett försvar av detta område finns ingen bättre stödjepunkt än den brittiska basen vid Suez. Sedan Atlantpakten utsträckts till Grekland och Turkiet, framlades planer på ett försvarssystem för Främre Orienten, inkluderande Suezbasen som en inte längre enbart brittisk utan en interallierad bas. När Egypten 1951 inbjöds att gå in i en sådan försvarsorganisation, tackade det nej. Det har inte velat diskutera saken, så länge

britterna finns kvar vid kanalen. Förgäves försökte man ge Egypten en så pass framträdande roll i denna organisation att det skulle få sin nationella fåfänga tillfredsställd och tillförsäkras jämnhöjd med de andra staterna. På sistone har förhandlingar förts synbarligen på en annan linje. Av de sparsamma meddelanden som lämnats förefaller det som om engelsmännen gått så långt i medgivanden att de skulle vara villiga att lämna basen mot egyptiska garantier för att de skulle få komma tillbaka och vara med om att »reaktivisera» den i händelse av krig. Men optimism och pessimism om den slutliga utgången har växlat. I Kairo gör man gällande att de brittiska trupperna nu är överflödiga i kanalbasen, därför att det nu finns en egyptisk armé som är fullt i stånd att överta basernas försvar. De barnsligt självsäkra egyptierna, som är så rädda för att av främlingar betraktas som underlägsna, har uppenbarligen svårt att tro att deras rent tekniska kompetens för basens skötsel skulle kunna vara otillräcklig. Den största svårigheten för konfliktens avveckling är emellertid den, att de med sina snärvare, lokala vyer inte vill förstå eller till dess rätta värde uppskatta att britterna måste ställa avgörandet av denna fråga i ett betydligt vidare, globalt sammanhang.
